Η Λατινική Επισκοπή

Όπως ανέφερα πιο πάνω, το χωριό Επισκοπή ήταν η έδρα του ορθόδοξου Επισκόπου, πριν τη άφιξη των Ενετών. Όταν οι Βενετοί κατέλαβαν το νησί, το 1211, αποτέλεσε και έδρα του λατίνου Επισκόπου. Απ' τις εκθέσεις που είχαν την υποχρέωση οι λατίνοι ιεράρχες όταν επισκέπτονταν τη Ρώμη, να υποβάλλουν στην Παπική έδρα, όπου κατέγραφαν την κατάσταση των επισκοπών τους, μαθαίνουμε πως η έδρα της επισκοπής ήταν όντως ο οικισμός Επισκοπή με 50 αγροτόσπιτα και 200 ψυχές. Αυτό μαρτυρείται και στην έκθεση του λατίνου επισκόπου Ottaviano Seticelo, το 1592. Αργότερα στην έκθεση του λατίνου αρχιεπισκόπου Κρήτης, Luca Stella, το 1627, γίνεται σαφής αναφορά στον καθεδρικό ναό του Αγίου Ιωάννη του Ευαγγελιστή στην Επισκοπή.

Η Επισκοπή Μυλοποτάμου ήταν μια απ' τις πέντε επισκοπές που υπάχθηκαν στο λατίνο αρχιεπίσκοπο Κρήτης. Οι υπόλοιπες τέσσερις ήταν οι επισκοπές Αρίου, Χερσονήσου, Καντάνου και Σητείας. Ο ιεράρχης μάλιστα, Μυλοποτάμου, Ματθαίος, χαρακτηρίζεται φίλος των Βενετών απ' τον ίδιο το δόγη της Βενετίας Pietro Ziani. Το 1307 ανέλαβε τιτλούχος λατίνος Επίσκοπος ο Ιωάννης, αλλ' απομακρύνθηκε την ίδια χρονιά, μετά τη συνθήκη του Αλ. Καλλέργη. Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει στον Επίσκοπο Μακάριο των αρχών του 14ου αι. Σύμφωνα με τον **Χαρ. Γάσπαρη** ο Μακάριος, σε κάποιες πηγές αποκαλείται «Επίσκοπος των Ελλήνων Κρητικός» ή «Επίσκοπος των Ελλήνων στην Κρήτη» ονομασίες, που πιθανόν καταδεικνύουν πως επρόκειτο για ορθόδοξο επίσκοπο, που με την ουδέτερη στάση των βενετικών αρχών, την προστασία της οικογένειας Καλλέργη και την ανοχή της Παπικής έδρας, βρισκόταν

στην περιοχή του Μυλοποτάμου, όπου όχι μόνο ιερουργούσε, αλλά πιθανότατα ως ανώτερος κληρικός, κάλυπτε και κάποιες θρησκευτικές και πνευματικές ανάγκες των ορθοδόξων κατοίκων της περιοχής.

Μάλιστα η ύπαρξη του Έλληνα επισκόπου Μακαρίου, επιβεβαιώνεται στη διαθήκη (1330-1331) της κόρης του Αλ. Καλλέργη, Αγνής, που κληροδοτούσε στον επίσκοπο 20 υπέρπυρα, για να μνημονεύει εκείνη και τους γονείς της, που είχαν ταφεί εκεί. Γνωστός λατίνος Επίσκοπος, στο α΄ μισό του 14ου αι. ήταν ο Μιχαήλ, που εγκαταστάθηκε στην Επισκοπή Μυλοποτάμου, το 1342. Είναι προφανές πως τα πρώτα χρόνια της κυριαρχίας των Ενετών στην Κρήτη, οι λατίνοι Επίσκοποι δεν είχαν καταφέρει να καθιερωθούν στη έδρα της Επισκοπής τους. Το 1543 η Επισκοπή συγχωνεύτηκε με κείνη της Χερσονήσου, με ιεράρχη το Διονύσιο Zanettini ή Greco ή Grecheto (1538-1555), πρώην Τζιάς και Θερμιών, με τον τίτλο Episcopus Milopotamensis et Chironensis. Ένωση που καταργήθηκε έξι έτη μετά.

Ο ιερός ναός του Αγ. Ιωάννη του Θεολόγου

Οι ορθόδοξοι ιερείς πρέπει να χρησιμοποιούσαν και προηγουμένως, τον εκεί ναό του Αγ. Ιωάννη, γεγονός που αποδεικνύεται και απ' τις ορθόδοξες τοιχογραφίες του κτίσματος. Τμήμα των εσόδων του ιερού ναού καταβάλλονταν στους μοναχούς της λατινικής αδελφότητας του Ιησού για τη λειτουργία του ιερατικού σχολείου κληρικών, που σύμφωνα με την απόφαση της Συνόδου του Trento (1563) έπρεπε να οργανωθεί σε κάθε επισκοπή της καθολικής Εκκλησίας για την εκπαίδευση των λατίνων κληρικών.

Τα προβλήματα μεγάλα καθώς τα έσοδα απ' την εκκλησιαστική περιφέρεια Μυλοποτάμου ήταν λιγοστά. Ο ημιορεινός Μυλοπόταμος δεν εξασφάλιζε πλούσια εισοδήματα και άνετη διαμονή στους λατίνους ιερείς. Μάλιστα, το 1593, τα

υψηλόβαθμα στελέχη της επισκοπής δεν διέμεναν στην περιοχή «εξαιτίας της ισχνότητας των εισοδημάτων τους». Αν αναλογιστεί κάποιος δε, πως ο καθεδρικός ναός του Αγ. Ιωάννου ήταν η μοναδική λατινική εκκλησία της επισκοπής και ότι το λατινικό εκκλησίασμα ήταν λιγοστό και αποτελούνταν κυρίως από ευγενείς, αφού οι κάτοικοι της έδρας ήταν ορθόδοξοι, που πήγαιναν στις δικές τους εκκλησίες, μπορεί να κατανοήσει πόσο δυσχερής ήταν η θέση των λατίνων επισκόπων τον 16ο αι. Το 1632 αναφέρεται πως το λατινικό ποίμνιο αριθμούσε μόλις τα 20 άτομα.